

Sygn. akt VI U 228/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący Sędzia Elżbieta Pietrzak

Protokolant – starszy sekretarz sądowy Marzena Sobiecka

po rozpoznaniu w dniu 6 grudnia 2023 r. w Bydgoszczy

na rozprawie

odwołania: J. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

z dnia 27 stycznia 2023 r., znak: (...)

w sprawie: J. P.

przeciwko: Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość kapitału początkowego

oddala odwołanie

Sędzia Elżbieta Pietrzak

Sygn. akt VI U 228/23

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 27 stycznia 2023 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., po rozpoznaniu wniosku J. P. z dnia 21 października 2022 roku, ustalił ponownie kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 roku na kwotę 48.657,29 zł. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego (960,11 zł) oraz do obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy (78,64%) organ rentowy przyjął przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z dziesięciu kolejnych lat kalendarzowych, tj. od dnia 1 stycznia 1989 roku do dnia 31 grudnia 1998 roku. Podstawę wymiaru kapitału początkowego organ rentowy ustalił poprzez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru przez kwotę bazową określoną w ustawie (1.220,89 zł). Organ rentowy uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 10 lat, 5 miesięcy i 14 dni (tj. 125 miesięcy) oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 1 miesiąca i 6 dni (tj. 1 miesiąc). Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998 roku wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 34,89% i służył on do obliczenia części 24% kwoty bazowej (293,01 zł). Do ustalenia współczynnika organ rentowy przyjął wiek ubezpieczonego w dniu 31 grudnia 1998 roku po zaokrągleniu do pełnych lat wynoszący (...) lat oraz łączny staż po zaokrągleniu w górę – 11 lat. Średnie dalsze trwanie życia wyrażone w miesiącach dla osób w wieku (...) lat organ rentowy ustalił na 209 miesięcy. Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy nie uwzględnił dochodów ubezpieczonego za okresy 27.11.1990 r. – 30.04.1992 r. ((...) S.A.) oraz 1.05.1992 r. – 18.07.1992 r. ((...) – M.) z uwagi na brak zaświadczeń o zatrudnieniu i wynagrodzeniu Rp – 7.

Odwołanie od ww. decyzji złożył J. P., wskazując, że do obliczenia kapitału początkowego należy uwzględnić wynagrodzenia uzyskiwane przez niego w czasie zatrudnienia w (...) S.A. i w (...) – M.. Fakt zatrudnienia i wysokość przychodu wynika ze świadectwa pracy, z zeznań podatkowych, a wysokość premii może potwierdzić świadek.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podtrzymując stanowisko zaprezentowane w treści zaskarżonej decyzji. Wyjaśnił, że ubezpieczony nie przedłożył stosownych dokumentów na okoliczność wysokości wynagrodzenia w spornych okresach. Dlatego też organ rentowy za okres pracy w (...) S.A. i w (...) – M. przyjął minimalne wynagrodzenie za pracę obowiązujące w okresie zatrudnienia.

Na rozprawie w dniu 6 grudnia 2023 roku strony podtrzymały swe dotychczasowe stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Ubezpieczony J. P. urodził się w dniu (...). Z wykształcenia jest technikiem elektronikiem.

/okoliczność bezsporna/

Ubezpieczony w okresie od dnia 27 listopada 1990 roku do dnia 30 kwietnia 1992 roku pracował w (...) S.A. w B. na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku sprzedawcy.

Od dnia 1 maja 1992 roku do dnia 18 lipca 1992 roku był zatrudniony w (...) S.C. z siedzibą w B. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku sprzedawcy.

W obu ww. okresach ubezpieczony pracował w sklepie w I. przy ulicy (...) na stanowisku sprzedawcy sprzętu AGD w systemie dwuzmianowym. Drugim sprzedawcą pracującym w ww. spółce w tym samym okresie był D. P. (1). Uzyskiwał on wynagrodzenie zasadnicze brutto w kwocie 1.700.000 zł – 1.800.000 zł miesięcznie plus marża (zwana premią), przy czym wynagrodzenie plus marża uzyskiwane przez D. P. (1) zmieniało się w zależności od obrotów sklepu i w przedziale miesięcznym wahało się w granicach 2.500.000 zł – 2.600.000 zł. Przykładowo w marcu 1992 roku D. P. (1) uzyskał wynagrodzenie za pracę w kwocie 2.232.000 zł netto. W dniu 1 maja 1992 roku D. P. (1) został zatrudniony na stanowisku sprzedawcy z wynagrodzeniem zasadniczym w kwocie 1.800.000 zł brutto miesięcznie oraz premią wypłacaną zgodnie z regulaminem wynagrodzeń. Kierownik sklepu po zakończeniu miesiąca informował pracowników o wysokości marży. Stałe było tylko wynagrodzenie zasadnicze. W sklepie tym było zatrudnionych 4 – 5 pracowników i kierownik sklepu. Sklep był otwarty przez siedem dni w tygodniu. Ubezpieczony nie miał dłuższych przerw w zatrudnieniu, nie korzystał z urlopu bezpłatnego. Pracodawca wystawił ubezpieczonemu świadectwa pracy, tj.

- z dnia 13 maja 1992 roku za okres od dnia 27 listopada 1990 roku do dnia 30 kwietnia 1992 roku, wskazując w nim, że ubezpieczony pracował ostatnio na stanowisku sprzedawcy, na którym otrzymywał wynagrodzenie w wysokości 1.700.000 zł za godzinę pracy według o kategorii zaszeregowania, dodatek funkcyjny 0%, premię 0%, dodatek stażowy 0%;

- z dnia 7 lipca 1992 roku za okres od dnia 1 maja 1992 roku do dnia 18 lipca 1992 roku, wskazując w nim, że pracował ostatnio na stanowisku sprzedawcy, na którym otrzymywał wynagrodzenie w wysokości 1.800.000 zł za godzinę pracy według o kategorii zaszeregowania, dodatek funkcyjny 0%, premię 0%, dodatek stażowy 0%.

W okresie od dnia 1 stycznia 1992 roku do dnia 30 kwietnia 1992 roku ubezpieczony uzyskał przychód w kwocie 10.086.000 zł brutto, a w okresie od dnia 1 maja 1992 roku do dnia 18 lipca 1992 roku – przychód w kwocie 8.516.000 zł.

/dowód: świadectwo pracy, k. 9 akt kapitałowych ZUS; świadectwo pracy,

k. 10 akt kapitałowych ZUS; legitymacja ubezpieczeniowa, k. 52 akt; akta pracownicze świadka D. P. (2), k. 52 akt; zeznania świadka D. P. (1), nagranie audio, k. 56 a akt; zeznania odwołującego J. P., nagranie audio, k. 56 a akt; informacje o dochodach,
k. 52 akt/

W dniu 31 maja 2004 roku ubezpieczony wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z wnioskiem o ustalenie kapitału początkowego.

Decyzją z dnia 18 sierpnia 2004 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. ustalił kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 roku na kwotę 40.997,44 zł. Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego (857,68 zł) oraz do obliczenia wskaźnika wysokości tej podstawy (70,25 %) organ rentowy przyjął przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z dziesięciu kolejnych lat kalendarzowych, tj. od dnia 1 stycznia 1989 roku do dnia 31 grudnia 1998 roku. Podstawę wymiaru kapitału początkowego organ rentowy ustalił poprzez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru przez kwotę bazową określoną w ustawie (1.220,89 zł). Organ rentowy uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 9 lat, 3 miesięcy i 14 dni

(tj. 111 miesięcy) oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 1 miesiąca i 6 dni

(tj. 1 miesiąc). Współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do dnia 31 grudnia 1998 roku wieku oraz okresu składkowego i nieskładkowego wyniósł 31,56% i służył on do obliczenia części 24% kwoty bazowej (293,01 zł).

Średnie dalsze trwanie życia wyrażone w miesiącach dla osób w wieku (...) lat organ rentowy ustalił na 209 miesięcy.

Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy nie uwzględnił dochodów ubezpieczonego za okresy 27.11.1990 r. – 30.04.1992 r. (...) S.A.) oraz 1.05.1992 r. – 18.07.1992 r. (...) – M.) z uwagi na brak zaświadczeń o zatrudnieniu i wynagrodzeniu Rp – 7, przyjmując za te lata wynagrodzenia na poziomie 0 zł. Decyzji tej odwołujący nie zaskarżył.

/dowód: wniosek o ustalenie kapitału początkowego, k. 3 – 3 v. akt kapitałowych ZUS; decyzja ZUS z dnia 18 sierpnia 2004 roku, k. 31 – 32 akt kapitałowych ZUS/

W dniu 21 października 2022 roku ubezpieczony wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z wnioskiem o ponowne ustalenie kapitału początkowego. W wyniku rozpoznania wniosku została wydana decyzja zaskarżona w niniejszej sprawie.

/dowód: wniosek o ponowne ustalenie kapitału początkowego, k. 34 – 35 akt kapitałowych ZUS/

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie okoliczności bezspornych oraz na podstawie dokumentów zgromadzonych w sprawie, których wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu, a które nie były kwestionowane przez żadną ze stron pod względem ich autentyczności, jak i prawdziwości zawartych w nich informacji. Podstawę ustalenia stanu faktycznego niniejszej sprawy stanowiły także zeznania odwołującego J. P. i świadka D. P. (1) złożone na okoliczność pracy w (...) S.A. i z (...) – M., które Sąd uznał zasadniczo za wiarygodne. Sąd odmówił jednak wiary tym twierdzeniom odwołującego, w których wskazywał on na wysokość uzyskiwanego wynagrodzenia za pracę, albowiem zeznania te nie zostały w żaden sposób poparte żadnymi dowodami, w tym dowodami z dokumentacji płacowej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 173 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2023 r., poz. 1251) dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy (ust. 1). Kapitał początkowy stanowi równowartość kwoty obliczonej według zasad określonych w art. 174 pomnożonej przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia ustalone zgodnie z art. 26 ust. 3 dla osób w wieku 62 lat (ust. 2). Wartość kapitału początkowego ustala się na dzień wejścia w życie ustawy (ust. 3). Z kolei w myśl art. 174 ustawy kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z

uwzględnieniem ust. 2-12 (ust. 1). Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy: 1) okresy składkowe, o których mowa w art. 6; 2) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5; 3) okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-3 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 (ust. 2).

Kwestia sporna pomiędzy stronami dotyczyła prawidłowości obliczenia wysokości kapitału początkowego ubezpieczonego J. P.. Organ rentowy, ustalając w zaskarżonej decyzji wysokość kapitału początkowego za okresy pracy: 27.11.1990 r. – 30.04.1992 r. (...) S.A.) oraz 1.05.1992 r. – 18.07.1992 r. (PolFrost – M.) przyjął minimalne wynagrodzenie za pracę obowiązujące w tych okresach z uwagi na brak dokumentacji potwierdzającej wysokość faktycznie uzyskiwanego wynagrodzenia. Z powyższym nie zgodził się odwołujący, domagając się ustalenia wysokości wynagrodzenia na poziomie określonym w świadectwach pracy, względnie w wysokości uzyskiwanej przez świadka D. P. (1), wykonującego pracę na tym samym stanowisku i w tym samym sklepie.

Wskazać należy, że zgodnie z treścią § 10 ust. 1 pkt 4 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno – rentowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2011 r., nr 237, poz. 1412) zainteresowany zgłaszający wniosek o emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy powinien dołączyć do wniosku dokumenty stwierdzające wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu i uposażenia, przyjmowanych do ustalenia podstawy wymiaru świadczeń. Zgodnie z § 21 ust. 1 rozporządzenia środkiem dowodowym stwierdzającym wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu oraz uposażenia przyjmowanego do ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty są zaświadczenia pracodawcy lub innego płatnika składek, legitymacja ubezpieczeniowa lub inny dokument, na podstawie którego można ustalić wysokość wynagrodzenia, dochodu, przychodu lub uposażenia.

Przepisy ww. rozporządzenia w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno – rentowe mają zastosowanie przy ustalaniu przez organ rentowy wysokości świadczeń na podstawie wymienionych w nim środków dowodowych. Jednakże w postępowaniu wywołanym wniesionym odwołaniem od decyzji organu rentowego, sąd nie jest związany treścią tych przepisów i stosownie do okoliczności ocenia całokształt materiału dowodowego według zasad wynikających z art. 233 § 1 k.p.c. Zgodnie z treścią art. 473 § 1 k.p.c. w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i przesłuchania stron. Dlatego też strona postępowania może posiłkować się wszelkimi źródłami dowodami, w tym dokumentami, czy zeznaniami świadków celem wykazania twierdzeń i udowodnienia okoliczności, które warunkują uwzględnienie jej roszczenia. Tym niemniej jednak ustalenie wysokości podstawy wymiaru emerytury lub renty wymaga podania zarobków w sposób indywidualny, konkretny i precyzyjny, zaś ciężar dowodu spoczywa na osobie ubiegającej się o te świadczenia (art. 6 k.c.). Dla celów obliczenia wysokości emerytury (kapitału początkowego) organ rentowy musi bowiem dysponować pewnymi danymi co do wysokości dochodów ubezpieczonego stanowiących podstawę do obliczenia świadczeń emerytalnych. W razie braku dokumentacji płacowej ubezpieczony może udowodniać wysokość swoich zarobków w oparciu o jakiegokolwiek inne środki dowodowe (np. zeznania świadków, opinie biegłych, dokumentację zastępczą). Ważne jest jedynie to, czy przedłożone sądowi dowody okażą się obiektywnie przekonujące (por. wyr. SA w Szczecinie z dnia 17 września 2020 roku, III AUa 227/20, LEX nr 3116059; wyr. SA w Katowicach z dnia 10 marca 2020 roku, III AUa 1560/19, LEX nr 3042459).

Mimo licznych prób dokonywanych przez odwołującego i przez Sąd nie było możliwym ustalenie miejsca przechowywania akt pracowniczych i dokumentacji płacowej za okresy sporne, ani też nie było możliwe pewne ustalenie, czy akta te nadal istnieją. Odwołujący nie przedstawił natomiast dokumentacji zastępczej, twierdząc, że takiej nie posiada. W legitymacji ubezpieczeniowej nie zawarto zaś wpisów co do uzyskiwanych zarobków w okresach spornych. Z braku dokumentacji płacowej odwołujący domagał się ustalenia wynagrodzenia na poziomie wskazanym w świadectwie pracy jako ostatnie wynagrodzenie za pracę, względnie przyjęcie wynagrodzeń za pracę uzyskiwanych przez innego pracownika zatrudnionego w ww. podmiotach na tożsamym stanowisku pracy (świadka D. P. (1)).

Po pierwsze, w ocenie Sądu Okręgowego, nie można ustalić wynagrodzenia ubezpieczonego za cały okres pracy w (...) S.A. oraz (...) – M. na poziomie wskazanym w świadectwach pracy. Jest to ostatnie wynagrodzenie, jakie było

należne ubezpieczonemu przed rozwiązaniem stosunku pracy i nie sposób ustalić, za jakie konkretnie miesiące ono przysługiwało. Nie sposób więc uznać, aby w całym okresie pracy ubezpieczonego jego wynagrodzenie kształtowało się na takim samym poziomie. Nawet gdyby całkiem hipotetycznie przyjąć, że w okresie od dnia 1 maja 1992 roku do dnia 18 lipca 1992 roku ubezpieczony uzyskiwał wynagrodzenie za pracę na poziomie 1.800.000 zł miesięcznie to jednak zgodnie z pismem pełnomocnika organu rentowego z dnia 1 sierpnia 2023 roku, przy uwzględnieniu wynagrodzeń z pozostałych zakładów pracy, wskaźnik podstawy wymiaru za rok 1992 wynosiłby 49,34 % i byłby mniej korzystny aniżeli dotychczasowy wskaźnik za ten rok ustalony na 51,82 %. Sąd jednocześnie podziela stanowisko organu rentowego, że bezzasadnym jest przyjęcie wynagrodzenia w kwocie 1.700.000 zł miesięcznie za cały okres sporny przypadający od dnia 27 listopada 1990 roku do dnia 30 kwietnia 1992 roku, albowiem jest to okres zbyt rozciągnięty w czasie i niemożliwym jest, aby przez okres półtora roku wynagrodzenie odwołującego było na takim samym poziomie. Okoliczności tej odwołujący nie zdołał wykazać.

Po drugie, w ocenie Sądu Okręgowego, wynagrodzenia uzyskiwane przez świadka D. P. (1) nie mogły stanowić dowodu pozwalającego ustalić w sposób konkretny wysokości wynagrodzenia odwołującego w spornych okresach. Wskazywanie wysokości wynagrodzeń odwołującego w oparciu o wynagrodzenia innych osób, nawet zatrudnionych w tym samym zakładzie pracy, okresie czasu i na takich samych stanowiskach, jest niewystarczającym dowodem i jako takie nie może stanowić podstawy dla ustalenia wartości kapitału początkowego i przeliczenia wysokości świadczenia emerytalnego. Aby dokonać przeliczenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru emerytury trzeba mieć konkretne i rzeczywiste dowody na okoliczność uzyskiwania zarobków w danej wysokości i okresie. Natomiast fakt, że inny pracownik w tym samym zakładzie pracy osiągał wynagrodzenie w danej wysokości nie stanowi żadnej podstawy ku ustaleniu, iż takie samo wynagrodzenie otrzymywał wnioskodawca (por. wyr. SA w Łodzi z dnia 12 marca 2013 r., III AUa 1211/12, LEX nr 1305981). Dopuszczenie dowodu z dokumentacji współpracownika następuje wyjątkowo, przy czym nie do przyjęcia jest, aby taka dokumentacja stanowiła wystarczający (jedyne) środek dowodowy dla uwzględnienia spornego wynagrodzenia (por. wyr. SA we Wrocławiu z dnia 21 marca 2013 r., III AUa 178/13, Legalis). Stosunek pracy ma zawsze charakter indywidualny, a określone warunki zatrudnienia mają charakter niepowtarzalny, ponieważ zostały ustalone między pracodawcą i konkretnym pracownikiem. Uśrednione obliczenie wysokości wynagrodzenia - w tym oparte na wynagrodzeniu otrzymanym przez innych pracowników - nie może oddać indywidualnych cech właściwych dla danego stosunku pracy (por. wyr. SA w Gdańsku z dnia 9 września 2020 r., III AUa 1292/19, LEX nr 3341537). Nie może przy tym stanowić wystarczającego argumentu dla przyjęcia wynagrodzenia zastępczego innego pracownika fakt, iż pominięcie jednego z elementów wynagrodzenia powoduje ujemne konsekwencje dla świadczeniobiorcy, ani okoliczność, iż brak możliwości wykazania faktycznego wynagrodzenia spowodowany jest niezachowaniem przez pracodawcę dokumentacji płacowej (por. wyr. SA w Katowicach z dnia 10 marca 2020 r., III AUa 1560/19, LEX nr 3042459). Wykazanie konkretnych zarobków w celu obliczenia wysokości świadczenia z ubezpieczenia społecznego nie może być dokonywane w sposób przybliżony, jedynie na zasadzie uprawdopodobnienia (por. wyr. SA w Łodzi z dnia 6 marca 2014 r., III AUa 887/13, Legalis).

Tak więc, zgodnie z powyższym, wbrew żądaniu odwołującego J. P., nie można w przedmiotowej sprawie uśrednić wynagrodzeń i przyjąć, że w całym okresie zatrudnienia otrzymywał on za poszczególne miesiące wynagrodzenie wskazane w świadectwach pracy, ani też że otrzymywał takie samo wynagrodzenie jak świadek D. P. (1) zatrudniony w tym samym zakładzie pracy, w tym samym czasie, na tym samym stanowisku pracy. Tym bardziej, że z zeznań świadka bezzsprzecznie wynika, że wysokość wynagrodzenia ulegała zmianom w związku z uzyskaną w danym miesiącu marżą.

Mając powyższe na względzie, uznać należy, że z braku źródłowej dokumentacji płacowej organ rentowy słusznie przyjął za sporne okresy pracy ubezpieczonego J. P. kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. Ustawodawca w art. 15 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS wprost przewidział możliwość przyjęcia do podstawy wymiaru składek kwot minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w okresie pozostawania w stosunku pracy, wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia. Wobec tego brak jest więc podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji, a odwołanie jako bezzasadne – podlegało oddaleniu.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

Sędzia Elżbieta Pietrzak